

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 4406-2560

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 4406-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR RICE SEED

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 65.020.20

ISBN

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 4406-2560

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 4406-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR RICE SEED

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 134 ตอนพิเศษ 221 ง

วันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2560

**คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
สำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว**

1. นางลัดดาวัลย์ กรรณนุช
กรรมการข้าว	ประธานกรรมการ
2. นางบุษรา จันทรแก้วมณี
กรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
3. นายวิเศษศักดิ์ ศรีสุริยะธาดา
กรมส่งเสริมการเกษตร	กรรมการ
4. นางศิริกร กลิ่นกล้า
กรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
5. นางสาวอิงอร ปัญญากิจ
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	กรรมการ
6. นางสาววรรณ สุวรรณิน
สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว	กรรมการ
7. นางอัญชลี ประเสริฐศักดิ์
สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว	กรรมการ
8. นางวิไล ปาละวิสุทธิ
ศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก กรมการข้าว	กรรมการ
9. รองศาสตราจารย์วันชัย จันทรประเสริฐ
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	กรรมการ
10. นายสุเมธ เหล่าโมราพร
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย	กรรมการ
11. นายประลอง ภิรมย์อยู่
สมาคมชาวนาข้าวไทย	กรรมการ
12. นายประนอม ศรีสวัสดิ์
สมาคมเมล็ดพันธุ์แห่งประเทศไทย	กรรมการ
13. นายสมชาย นกรอด
ศูนย์ข้าวชุมชน	กรรมการ
14. นายสมมาตร จงวนิช
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	กรรมการ
15. นางสาวณมาพร อัครวิโรจน์
สำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	กรรมการและเลขานุการ

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตร ที่ มกษ. 4406-2557 เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 เพื่อเป็นการปรับปรุงให้มาตรฐานมีเนื้อหาสอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จึงเห็นสมควรให้ปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานฉบับเดิม เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตในประเทศไทยเป็นที่ยอมรับ เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับการประกาศและระเบียบกรมการข้าว

เมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิตข้าว เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีช่วยให้ได้ผลผลิตต่อไร่มากขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพดีและได้มาตรฐาน การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีสำหรับจำหน่ายจำเป็นต้องควบคุมการปฏิบัติตั้งแต่ในแปลงนา สถานที่รวบรวม การปรับปรุงคุณภาพและการตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ข้าวจนถึงการบรรจุ เพื่อลดความเสี่ยงของการปนของข้าวพันธุ์อื่น การทำลายของศัตรูพืชและการเสื่อมเสียที่ทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวมีคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐาน คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จึงเห็นควรจัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อส่งเสริมการผลิต พัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และสร้างความเชื่อถือให้กับผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2556. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร. มกษ. 9001-2556.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2552. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวหอมมะลิไทย. มกษ. 4400-2552.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2551. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว. มกษ. 4401-2551.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยเป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

๑. ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗

๒. กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว มาตรฐานเลขที่ มกษ. 4406-2560 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อเก็บเกี่ยวผลิตผลสำหรับใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการค้า (commercial rice seed) ในทุกขั้นตอนการผลิตในระดับฟาร์ม และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวซึ่งมีการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ ปรับปรุงคุณภาพ และบรรจุเพื่อจำหน่าย หรือมีการบรรจุเพื่อจำหน่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี และเหมาะสมสำหรับนำไปปลูกและผลิตเป็นข้าวเพื่อการบริโภคและนำไปแปรรูป โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และสุขภาพความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงานและผู้บริโภคเมล็ดพันธุ์

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ให้เป็นไปตาม มกษ. 9001 และดังต่อไปนี้

- 2.1 ข้าว (rice) หมายถึง พืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Oryza sativa* L. วงศ์ Gramineae หรือ Poaceae
- 2.2 เมล็ดพันธุ์ข้าว (rice seed) หมายถึง เมล็ดข้าวเปลือกที่มีชีวิต และเมื่อนำไปปลูกจะได้ต้นข้าวที่เจริญตรงตามพันธุ์ของเมล็ดข้าวเปลือกนั้น
- 2.3 เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการค้า (commercial rice seed) หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิต บรรจุ และจำหน่ายเป็นการค้า ได้จากการปลูกขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลักหรือชั้นพันธุ์ขยาย หรือใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือทราบแหล่งที่มาที่มีคุณภาพเทียบเท่า เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้มีลักษณะตรงตามพันธุ์ และมีคุณภาพไม่ด้อยกว่าคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก)
- 2.4 ชั้นของเมล็ดพันธุ์ข้าว (rice seed category) หมายถึง ชั้นของการขยายปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าว แบ่งเป็น 4 ระดับชั้น ได้แก่ ชั้นพันธุ์คัด ชั้นพันธุ์หลัก ชั้นพันธุ์ขยาย และชั้นพันธุ์จำหน่าย ตามลำดับ แต่ละชั้นมีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานคุณภาพที่ต่างกัน

- 2.5 เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์คัด (breeder seed) หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้จากการปลูกเมล็ดพันธุ์จากรวง โดยปลูกแบบรวงต่อแถว และได้ตรวจสอบสายพันธุ์อย่างใกล้ชิดโดยนักปรับปรุงพันธุ์ มีลักษณะตรงตามพันธุ์ และมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์คัด (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก)
- 2.6 เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลัก (foundation seed or basic seed) หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้จากการปลูกขยายปริมาณโดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์คัดตามขั้นตอนการขยายพันธุ์ มีลักษณะตรงตามพันธุ์ และมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลัก (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก)
- 2.7 เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยาย (registered seed or stock seed) หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้จากการปลูกขยายปริมาณโดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลักตามขั้นตอนการขยายพันธุ์ มีลักษณะตรงตามพันธุ์ และมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยาย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก)
- 2.8 เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย (certified seed or extension seed) หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้จากการปลูกขยายปริมาณโดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยายตามขั้นตอนการขยายพันธุ์ มีลักษณะตรงตามพันธุ์ และมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก)
- 2.9 ข้าวเรือ (volunteer rice plant) หมายถึง ต้นข้าวที่งอกจากเมล็ด หรืองอกจากส่วนของต้นข้าว ที่ตกค้างในนาจากฤดูที่ผ่านมา
- 2.10 ข้าวพันธุ์อื่น (other varieties) หมายถึง ข้าวต่างพันธุ์ซึ่งไม่ใช่พันธุ์ที่ต้องการปลูก
- 2.11 ข้าววัชพืช (weedy rice) หมายถึง ข้าวที่มีลักษณะที่ไม่ต้องการ จัดเป็นวัชพืชร้ายแรง เนื่องจากแพร่พันธุ์ได้รวดเร็วและกำจัดยาก ได้แก่ ข้าวตืดหรือข้าวเต่ง ข้าวหาง และข้าวแดง
- 2.12 ระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม (harvesting maturity) หมายถึง ระยะที่เมล็ดข้าวพัฒนาสมบูรณ์แล้วพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้ เมล็ดข้าวในรวงสุกแก่ไม่น้อยกว่า 90%

3. ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เป็นไปตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รายการและข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว

รายการ	ข้อกำหนด
1. น้ำ	1.1 มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการเจริญของต้นข้าว เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ
	1.2 ไม่เป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นจากการทำลายสิ่งแวดล้อม และมีการอนุรักษ์แหล่งน้ำและสภาพแวดล้อม
	1.3 มีการจัดการน้ำในแปลงนาที่เหมาะสมเพื่อลดการสูญเสียน้ำ และความเสี่ยงที่มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมของแปลงนาและพื้นที่โดยรอบ
	1.4 บำรุงรักษาระบบการให้น้ำและดูแลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
	1.5 แหล่งน้ำไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย และไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นๆ เช่น แหล่งชุมชน โรงพยาบาล ที่ทำให้เกิดผลเสียต่อการเจริญของต้นข้าวและผู้ปฏิบัติงาน กรณีจำเป็นต้องใช้น้ำนั้น ให้ผ่านการบำบัดน้ำเสียมาแล้วและให้ส่งตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้งไปห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพเพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย และเก็บผลการวิเคราะห์น้ำไว้เป็นหลักฐาน
2. พื้นที่ปลูก	2.1 เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากข้อมูลประวัติแปลงนา เช่น ประวัติการระบาดของโรค แมลงและวัชพืช การจัดการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้ในรุ่นที่ผ่านมา
	2.2 เป็นพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าวพันธุ์เดียวกันกับที่ปลูกในฤดูก่อน หากไม่ใช้ต้องปลูกข้าวโดยวิธีปักดำ และบันทึกข้อมูลการกำจัดข้าวเรือ
	2.3 เป็นพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมสะดวก
	2.4 กรณีที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบรวมกันเป็นกลุ่ม ให้เลือกใช้พื้นที่ที่มีบริเวณติดต่อกันหรือใกล้เคียงกัน
	2.5 พื้นที่ปลูกใหม่ไม่เป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม หากมีผลเสียต้องมีมาตรการในการลดหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น
	2.6 เป็นพื้นที่ที่สามารถควบคุมน้ำเข้าและออกจากแปลงนาได้

รายการ	ข้อกำหนด
	<p>2.7 วางผังแปลง โดยคำนึงถึงผลเสียต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว และจัดทำรหัสแปลงนาและข้อมูลประจำแปลงนา โดยระบุชื่อเจ้าของแปลงนา สถานที่ติดต่อ ชื่อผู้ดูแลแปลงนา (ถ้ามี) ที่ตั้งแปลงนา แพนผังแปลงนา แหล่งน้ำใช้ และพันธุ์ข้าวที่ปลูก</p> <p>2.8 จัดทำประวัติแปลงน่าย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปีสำหรับนาปี หรือ 3 ฤดูปลูกสำหรับนาปรัง</p> <p>2.9 เป็นพื้นที่ที่มีดินอุดมสมบูรณ์สม่ำเสมอทั่วทั้งแปลงนา และอุ้มน้ำดี มีการดูแลรักษาและปรับปรุงบำรุงดินเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน และมีการแก้ไขหรือลดปัญหาของดิน</p> <p>2.10 พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายที่ทำให้เกิดผลเสียต่อการเจริญของต้นข้าวและผู้ปฏิบัติงาน</p> <p>กรณีจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย ให้มีวิธีการที่ลดการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัยได้ และเก็บตัวอย่างดิน อย่างน้อย 1 ครั้ง ส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย และเก็บผลการวิเคราะห์ดินไว้เป็นหลักฐาน</p>
3. วัตถุอันตรายทางการเกษตร	<p>3.1 ผู้ปฏิบัติงาน และ/หรือ ผู้ควบคุมมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง โดยรู้จักศัตรูพืช การเลือกชนิดและอัตราการใช้ วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเลือกใช้เครื่องพ่นและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>3.2 การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องให้ถูกต้องตามคำแนะนำ หรืออ้างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร และให้บันทึกข้อมูล</p> <p>3.3 มีเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้ได้ หรือห้ามใช้ในประเทศ</p> <p>3.4 ให้ใช้ระบบการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานที่เหมาะสมเพื่อลดการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และไม่ใช่วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่าสองชนิดผสมกัน เว้นแต่จะเป็นคำแนะนำของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องหรือมีข้อมูลทางวิชาการรับรอง</p> <p>3.5 เลือกใช้เครื่องพ่นสารเคมีและอุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการพ่นสารเคมีที่ถูกต้อง โดยตรวจสอบเครื่องพ่นสารเคมีให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

รายการ	ข้อกำหนด
	3.6 ทำความสะอาดเครื่องพ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง และกำจัดน้ำล้างด้วยวิธีที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม
	3.7 กรณีที่วัดอุณหภูมิอากาศระหว่างการเกษตรยังคงเหลืออยู่ในภาชนะบรรจุ ซึ่งใช้ไม่หมดในคราวเดียว ให้ปิดให้สนิทและเก็บในสถานที่เก็บวัตถุดิบทางการเกษตร หากมีการเปลี่ยนถ่ายภาชนะบรรจุ ให้ระบุข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้อง
	3.8 จัดเก็บวัตถุดิบทางการเกษตรชนิดต่างๆ เป็นสัดส่วนในสถานที่เก็บ ที่เฉพาะ ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม และไม่เกิดอันตรายต่อบุคคล
	3.9 ให้เก็บภาชนะบรรจุวัตถุดิบทางการเกษตรที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุ หรือใช้หมดแล้วในสถานที่เฉพาะและทำลาย เพื่อป้องกันการนำกลับมาใช้ หรือกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง
	3.10 ให้จัดทำบัญชีรายชื่อวัตถุดิบทางการเกษตรที่เก็บไว้ในสถานที่เก็บ
	3.11 ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้วัตถุดิบทางการเกษตร และการปฐมพยาบาล
	3.12 ขณะปฏิบัติงาน ผู้ใช้วัตถุดิบทางการเกษตรสวมเสื้อผ้าที่มิดชิด มีอุปกรณ์ป้องกันสารพิษ ได้แก่ หน้ากากหรือผ้าปิดจมูก ถุงมือ หมวก และสวมรองเท้า
	3.13 พ่นวัตถุดิบทางการเกษตรในตำแหน่งที่อยู่เหนือลมตลอดเวลา
	3.14 ผู้พ่นวัตถุดิบทางการเกษตรอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการพ่น และนำเสื้อผ้าที่สวมใส่ขณะพ่นไปซักให้สะอาดทุกครั้ง โดยซักแยกจากเสื้อผ้าที่ใช้ปกติ
	3.15 มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลและอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุอย่างครบถ้วน เช่น น้ำยาล้างตา น้ำสะอาด ทราย เป็นต้น
	3.16 มีเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติกรณีที่มีอุบัติเหตุหรือเหตุฉุกเฉินแสดงไว้ให้เห็นชัดเจนในบริเวณเก็บสารเคมี
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	
(1) แผนควบคุมการผลิต	4.1 จัดทำแผนควบคุมการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว เพื่อควบคุมข้าวพันธุ์อื่นมาปะปน ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากศัตรูพืช และให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการค้าที่มีคุณภาพไม่ด้อยกว่าคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก) และมีการจัดการตามแผน

รายการ	ข้อกำหนด
(2) ปัจจัยการผลิต - เมล็ดพันธุ์	4.2 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลักหรือชั้นพันธุ์ขยาย หรือเมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือทราบแหล่งที่มาที่มีคุณภาพเทียบเท่าเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลักหรือชั้นพันธุ์ขยาย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก) และมีหลักฐานการตรวจสอบคุณภาพ
	4.3 จัดทำรายการและบันทึกข้อมูล แหล่งที่มา และรายละเอียดเฉพาะของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ ชื่อพันธุ์ข้าว ปริมาณ วันเดือนปีที่จัดซื้อ เป็นต้น กรณีเป็นเมล็ดพันธุ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้ระบุแหล่งผลิตของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้
	4.4 เลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ปลูก
	4.5 ให้จัดทำบันทึกข้อมูลแหล่งที่มา และรายละเอียดเฉพาะของปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ที่มีการระบุรายการ ปริมาณ และวันเดือนปีที่จัดซื้อ
- ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน	4.6 หากเกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในฟาร์ม ปุ๋ยอินทรีย์ต้องผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์ หรือผ่านกระบวนการอื่นอย่างเพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดโรคสู่คน ทั้งนี้ให้บันทึกข้อมูลที่ระบุวิธีการ วันเดือนปีที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์
	4.7 ให้แยกพื้นที่เก็บรักษา ผสม และขนย้ายปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน หรือพื้นที่สำหรับหมักปุ๋ยอินทรีย์เป็นสัดส่วนและให้อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนสู่พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำ
	4.8 จัดให้มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน
	4.9 จัดให้มีสถานที่เก็บรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรเป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน
(3) เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	4.10 ตรวจสอบอุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน
	4.11 ตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่ต้องอาศัยความเที่ยงตรงในการปฏิบัติงาน อย่างน้อยปีละครั้ง หากพบว่ามีความคลาดเคลื่อนต้องปรับซ่อม หรือเปลี่ยนใหม่ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานเมื่อนำมาใช้งาน
	4.12 ทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรทุกครั้งก่อนการใช้งาน และหลังใช้งานเสร็จแล้ว
	4.13 เลือกช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมกับพันธุ์ข้าว และบันทึกวันที่ปลูก
(4) การจัดการในขั้นตอนการผลิต	

รายการ	ข้อกำหนด
	4.14 กรณีแปลงปลูกเมล็ดพันธุ์อยู่ติดกับแปลงข้าวพันธุ์อื่น ต้องเว้นระยะห่างระหว่างแปลงปลูกและแปลงข้าวพันธุ์อื่นตามมาตรฐานแปลงขยายพันธุ์ข้าวของกรมการข้าว (ตารางที่ ข1 ภาคผนวก ข) เพื่อไม่ให้เกิดการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น
	4.15 เตรียมดินดีหรือมีวิธีการปลูกที่เหมาะสมเพื่อลดปริมาณวัชพืชและข้าวเรื้อ และให้บันทึกข้อมูล
	4.16 ปรับปรุงกายภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดินก่อนปลูกให้เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก
	4.17 ใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิธีการปลูก และบันทึกการปฏิบัติงาน
	4.18 กรณีใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุกหรือเคลือบด้วยวัตถุอันตรายทางการเกษตรให้ใช้ตามวิธีการและคำแนะนำบนฉลาก
	4.19 ไม่ปลูกซ่อมข้าวโดยใช้ต้นกล้าจากแหล่งอื่น
	4.20 ควบคุมน้ำในแปลงนาให้เหมาะสมต่อการเจริญของต้นข้าว เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ
	4.21 ตรวจ และถอนหรือตัดต้นข้าวพันธุ์อื่นและข้าววัชพืชที่ปะปนในแปลงนาให้มีต้นข้าวพันธุ์อื่นไม่เกิน 1 ต้นต่อ 10,000 ต้น และต้นข้าววัชพืชไม่เกิน 1 ต้นต่อ 100,000 ต้น และเมื่อพบต้องนำออกไปกำจัดและทำลายให้หมดนอกแปลงนา
	4.22 สำรวจ ควบคุมและกำจัดศัตรูพืชที่ดี หากมีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรเพื่อกำจัดศัตรูพืชต้องเป็นไปตามข้อ 3
	4.23 ใส่ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้องตามคำแนะนำบนฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับกรมวิชาการเกษตร และมีการใส่ปุ๋ยหรือสารปรับปรุงบำรุงดินในระยะเวลาที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกและการเจริญของต้นข้าว
	4.24 จัดการการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ไม่ให้เกิดการปนเปื้อนทั้งในด้านจุลินทรีย์ เคมี และกายภาพสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ทำให้ไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ
	4.25 จัดการน้ำที่ปล่อยออกจากแปลงนาอย่างเหมาะสม ไม่ให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

รายการ	ข้อกำหนด
(5) การกำจัดของเสียและสิ่งของที่ไม่ใช้ หรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต	4.26 กำจัดและทำลายต้นข้าวและส่วนของข้าวที่มีโรคอย่างเหมาะสมภายนอกแปลงนา ไม่ให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม
	4.27 จัดเก็บและกำจัดของเสียที่ไม่ใช้หรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตให้เหมาะสม เช่น ระบายจุดทิ้งขยะให้ชัดเจน และมีวิธีการกำจัดที่ไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	5.1 จัดทำแผนควบคุมการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิตหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อควบคุมข้าวพันธุ์อื่นมาปะปน ความชื้น ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากศัตรูพืช และการเสื่อมของเมล็ดพันธุ์เนื่องจากสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการค้าที่มีคุณภาพไม่ด้อยกว่าคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก) และมีการจัดการตามแผน
	(1) การเก็บเกี่ยว
	5.2 เก็บเกี่ยวในระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม และให้บันทึกข้อมูลการเก็บเกี่ยวและปริมาณที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรุ่น
	5.3 ต้องทำความสะอาดเครื่องเก็บเกี่ยว เครื่องนวดหรือเครื่องเกี่ยว-นวด อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และภาชนะขนย้ายก่อนและภายหลังการเก็บเกี่ยว และบันทึกการปฏิบัติงาน
	5.4 กรณีแปลงปลูกเมล็ดพันธุ์อยู่ติดกับแปลงข้าวพันธุ์อื่น ต้องไม่เกี่ยวข้าวในขอบแปลงด้านที่ติดกับแปลงนาที่ปลูกข้าวพันธุ์อื่น (แถวคม) อย่างน้อย 1 m (เมตร) (ตารางที่ ข1 ภาคผนวก ข) และบันทึกการปฏิบัติงาน
	5.5 การใช้เครื่องเก็บเกี่ยว เครื่องนวดหรือเครื่องเกี่ยว-นวด อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุและภาชนะขนย้ายขณะเก็บเกี่ยวและภายหลังการเก็บเกี่ยว ต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว และการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น และบันทึกการปฏิบัติงาน
	(2) การลดความชื้น
	5.6 ต้องทำความสะอาดลานตากและวัสดุรองพื้น หรือเครื่องอบและทางลำเลียงเมล็ดพันธุ์ข้าว สถานที่ที่ใช้ในการลดความชื้น เครื่องมือ และอุปกรณ์ ไม่ให้เกิดการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น
	5.7 ต้องลดความชื้นทันทีหรือภายใน 24 h (ชั่วโมง) ภายหลังการเก็บเกี่ยว และให้เมล็ดพันธุ์ข้าวมีความชื้นไม่เกิน 12% ภายหลังการลดความชื้น
	5.8 วิธีการลดความชื้นต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว
	5.9 การลดความชื้นโดยการตาก ให้ตากเมล็ดพันธุ์ข้าวบนลานตากหรือวัสดุรองพื้นที่แห้งและสะอาด รวมทั้งหมั่นกลับกองเมล็ดพันธุ์ข้าว
	5.10 การลดความชื้นโดยการอบ ควรใช้อุณหภูมิไม่เกิน 42 °C (องศาเซลเซียส)

รายการ	ข้อกำหนด
(3) การคัดแยกสิ่งเจือปนและเมล็ดข้าวแตกหัก	5.11 ต้องทำความสะอาดเครื่องคัดแยกและทางลำเลียงเมล็ดพันธุ์ข้าว อุปกรณ์ และภาชนะบรรจุ ไม่ให้มีการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น
	5.12 ต้องคัดแยกสิ่งเจือปนออกจากเมล็ดพันธุ์ข้าว
	5.13 การใช้เครื่องคัดแยกและทางลำเลียงเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว
(4) การคลุกเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วยสารเคมี	5.14 กรณีที่ใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชคลุกเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้องเป็นไปตามข้อ 3
(5) การบรรจุ	5.15 บรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าวในภาชนะบรรจุที่สะอาดและเหมาะสม
6. การรวบรวม การเก็บรักษา และการขนย้าย	6.1 สถานที่เก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศดี มีดัดชื้น สามารถป้องกันอันตรายจากสภาพแวดล้อม เช่น ความชื้น อุณหภูมิ และสามารถป้องกันการเข้าทำลายของศัตรูพืชที่ทำให้คุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวเสื่อมหรือเสียหาย
	6.2 จัดพื้นที่และสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวแยกจากสถานที่เก็บปุ๋ย วัตถุอันตรายทางการเกษตร หรือสารเคมีอื่นๆ
	6.3 เก็บหรือจัดวางเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นสัดส่วน และต้องติดรหัสหรือเครื่องหมายกำกับรุ่นที่เก็บเกี่ยวหรือแหล่งเก็บเกี่ยว เพื่อไม่ให้เกิดการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น และสามารถตามสอบได้
	6.4 จัดวางกองเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีช่องว่างที่สามารถเข้าสู่ตัวอย่างได้รอบกอง
	6.5 สุ่มตัวอย่างตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ทุกเดือน และก่อนจำหน่าย ทั้งนี้ เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการค้าที่จำหน่ายได้ต้องมีคุณภาพไม่ด้อยกว่าคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย (ตารางที่ ก1 ภาคผนวก ก) และเก็บผลวิเคราะห์ไว้เป็นหลักฐาน
	6.6 ล้างและซ่อมแซมสถานที่รวบรวมและเก็บรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอย่างสม่ำเสมอ
	6.7 หมั่นตรวจสอบและป้องกันกำจัดศัตรูในโรงเก็บที่จะเข้าทำลายเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่างการเก็บ กรณีจำเป็นต้องมีการรมสารเคมีต้องปฏิบัติตามข้อ 3
	6.8 ขนย้ายเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วยพาหนะที่สะอาดและเหมาะสม สามารถป้องกันหรือไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพและการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น และให้บันทึกข้อมูลการขนย้ายจากแปลงนาถึงสถานที่รวบรวม
	6.9 การขนย้ายเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพ ความงอก และการปะปนของข้าวพันธุ์อื่น

รายการ	ข้อกำหนด
7. บุคคลและการฝึกอบรม	<p>7.1 ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ หรือได้รับการฝึกอบรม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งวิธีการสำรวจตรวจแปลงนา และการกำจัดต้นข้าวพันธุ์อื่น ข้าววัชพืชและศัตรูพืช</p> <p>7.2 ให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเหมาะสม</p> <p>7.3 ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัตถุดิบทรายทางการเกษตรต้องได้รับการตรวจสอบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง</p>
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	
(1) เอกสารและบันทึกข้อมูล	<p>8.1 มีบันทึกข้อมูลรหัสแปลงนาและข้อมูลประจำแปลงนา และประวัติแปลงน่าย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปีสำหรับนาปี หรือ 3 ฤดูปลูกสำหรับนาปรัง ทั้งนี้ประวัติแปลงนาให้ระบุประวัติพันธุ์ข้าวที่ปลูกในแปลงนานั้น ประวัติชนิดและความรุนแรงของศัตรูพืช และการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่สำคัญ และมีผลการวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้ในรุ่นที่ผ่านมา (ข้อกำหนดข้อ 2.1, 2.7 และ 2.8)</p> <p>8.2 มีบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร (ทุกครั้งที่ใช้) อย่างน้อยให้ระบุชนิดสารเคมี วัตถุประสงค์การใช้ วันที่ใช้ อัตราและวิธีการใช้ (ข้อกำหนดข้อ 3.2, 4.22, 5.14 และ 6.7)</p> <p>8.3 มีบันทึกข้อมูลหรือหลักฐานการได้มาเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ อย่างน้อยให้ระบุพันธุ์ข้าว แหล่งที่มาและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ กรณีที่ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ที่มีคุณภาพเทียบเท่าตามที่ระบุในข้อ 4.2 ต้องมีหลักฐานการตรวจสอบคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ (ข้อกำหนดข้อ 4.2 และ 4.3)</p> <p>8.4 มีบันทึกข้อมูลการเตรียมดินหรือวิธีการที่ใช้ป้องกันกำจัดข้าวเรื้อและวัชพืช รวมถึงวันที่ปลูก วิธีการปลูก และอัตราของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ (ข้อกำหนดข้อ 4.13, 4.15 และ 4.17)</p> <p>8.5 มีบันทึกข้อมูลการใช้น้ำที่มีรายละเอียดต่างๆ เช่น พันธุ์ข้าว รหัสแปลงนา ระดับน้ำในแปลงนา และระยะเวลาการให้น้ำ กรณีผลิตในเขตชลประทาน (ข้อกำหนดข้อ 4.20)</p> <p>8.6 มีบันทึกข้อมูลการตรวจ/กำจัดข้าวพันธุ์อื่นที่ปะปนในแปลงนา อย่างน้อยให้ระบุวันที่ที่ตรวจ/กำจัดข้าวพันธุ์อื่น ระยะการเจริญเติบโตของข้าว และวิธีการกำจัด (ข้อกำหนดข้อ 4.21)</p> <p>8.7 มีบันทึกข้อมูลการสำรวจและกำจัดศัตรูพืชในแปลงนา (ข้อกำหนดข้อ 4.22)</p>

รายการ	ข้อกำหนด
	<p>8.8 มีบันทึกข้อมูลการเก็บเกี่ยวและนวด อย่างน้อยให้ระบุวันที่ออกดอก วันที่ระบายน้ำออกจากแปลงนา วันที่เก็บเกี่ยวและนวด และวิธีการเก็บเกี่ยวและนวด ต้องระบุวิธีการกำจัดเมล็ดที่ค้างในเครื่องนวด และเครื่องเกี่ยว-นวด (ข้อกำหนดข้อ 5.2, 5.3, 5.4 และ 5.5)</p>
	<p>8.9 มีบันทึกข้อมูลปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรุ่น (ข้อกำหนดข้อ 5.2)</p>
	<p>8.10 มีบันทึกข้อมูลการขนย้ายจากแปลงนาถึงสถานที่รวบรวม อย่างน้อยให้ระบุข้อมูลการทำความสะอาดพาหนะขนย้าย และวันที่ เวลา ที่รับและเคลื่อนย้ายเมล็ดพันธุ์ข้าวลงจากพาหนะขนย้าย (ข้อกำหนดข้อ 6.8)</p>
	<p>8.11 มีบันทึกข้อมูลการลดความชื้น อย่างน้อยให้ระบุการทำความสะอาดลานตากและวัสดุรองพื้น เครื่องมือและอุปกรณ์ วิธีการลดความชื้น วันที่เริ่มและสิ้นสุดการลดความชื้น และกรณีใช้วิธีการอบ ให้ระบุปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ลดความชื้น อุณหภูมิในการอบ และสภาพอากาศขณะลดความชื้น เช่น มีฝนตกต่อเนื่อง มีแดดจัด (ข้อกำหนดข้อ 5.6, 5.7 และ 5.8)</p>
	<p>8.12 มีบันทึกข้อมูลการคัดแยกสิ่งเจือปนและเมล็ดข้าวแตกหัก อย่างน้อยให้ระบุ วันที่คัดแยก ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่คัดแยกได้ วิธีการทำความสะอาดเครื่องมือ อุปกรณ์และภาชนะบรรจุ และชนิดเครื่องคัดแยกที่ใช้ (ข้อกำหนดข้อ 5.11, 5.12, 5.13, และ 5.15)</p>
	<p>8.13 มีผลการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว (ข้อกำหนดข้อ 6.5)</p>
	<p>8.14 มีบันทึกข้อมูลการเก็บรักษาเพื่อรอการจำหน่าย โดยบันทึกพันธุ์ข้าว รหัสหรือเครื่องหมายกำกับรุ่น ปริมาณ และสภาพการเก็บรักษา (ข้อกำหนดข้อ 6.3)</p>
	<p>8.15 มีบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการเรียนรู้หรือฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน (ข้อกำหนดข้อ 7.1 และ 7.2)</p>
	<p>8.16 จัดทำเอกสารหรือแบบบันทึกให้เป็นปัจจุบันสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในฤดูกาลนั้นๆ รวมทั้งมีการบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วน และลงชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่มีการบันทึกข้อมูล</p>
	<p>8.17 จัดเก็บเอกสาร และ/หรือ บันทึกข้อมูลเป็นหมวดหมู่แยกเป็นฤดูกาลผลิต เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบและการนำมาใช้</p>

รายการ	ข้อกำหนด
(2) การตามสอบและการ ทบทวนวิธีปฏิบัติ - การตามสอบ	8.18 เมล็ดพันธุ์ข้าวที่อยู่ระหว่างการเก็บรักษาและขนย้าย หรือบรรจุเพื่อจำหน่าย ต้องระบุรุ่นเมล็ดพันธุ์ข้าว หรือดิตรหัส หรือติดเครื่องหมาย ที่แสดงแหล่งผลิต หรือวันที่เก็บเกี่ยว ให้สามารถตรวจสอบที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวได้
	8.19 ในกรณีมีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้องบันทึกข้อมูลวันที่จำหน่ายพันธุ์ข้าว รหัสหรือเครื่องหมายกำกับรุ่น ผู้รับซื้อ แหล่งที่มาเมล็ดพันธุ์ข้าวไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย
	8.20 เก็บรักษาสังเกตข้อมูลการปฏิบัติงานและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้อย่างน้อย 2 ปี ของการผลิตติดต่อกัน เพื่อให้สามารถตามสอบและเรียกคืนสินค้าเมื่อเกิดปัญหาได้
	8.21 กรณีพบปัญหาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวภายหลังจากจำหน่าย ให้แยกกองเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหลือร่นนั้นออก และไม่ให้นำไปจำหน่าย แล้วรีบแจ้งให้ผู้ซื้อทราบทันทีเพื่อนำกลับ
	8.22 กรณีที่พบปัญหาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนหรือหลังจำหน่าย ให้หาสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก และให้บันทึกข้อมูล
- การทบทวนวิธีปฏิบัติ	8.23 ทบทวนการปฏิบัติงาน หรือทบทวนบันทึกข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้มั่นใจในกระบวนการผลิตและปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมถึงเก็บบันทึกข้อมูลการทบทวนและแก้ไขไว้
	8.24 มีการแก้ไขข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้อง และเก็บบันทึกข้อมูลการแก้ปัญหาข้อร้องเรียนไว้

ภาคผนวก ก

มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว

คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์คัด ชั้นพันธุ์หลัก ชั้นพันธุ์ขยาย และชั้นพันธุ์จำหน่าย พิจารณาจาก ปริมาณเมล็ดพันธุ์สุทธิ เมล็ดข้าวพันธุ์อื่น ข้าวแดง สิ่งเจือปน ความงอก และความชื้น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ก1 ข้อกำหนดมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว

คุณภาพ	ชั้นพันธุ์คัด ^{1/}	ชั้นพันธุ์หลัก ^{1/ 2/}	ชั้นพันธุ์ขยาย ^{2/}	ชั้นพันธุ์จำหน่าย ^{2/}
% เมล็ดพันธุ์สุทธิ	≥ 98	≥ 98	≥ 98	≥ 98
% สิ่งเจือปน	≤ 2	≤ 2	≤ 2	≤ 2
จำนวนเมล็ดข้าวพันธุ์อื่น ^{3/}	0	≤ 1 เมล็ดใน 1,000 กรัม	≤ 5 เมล็ดใน 500 กรัม	≤ 15 เมล็ดใน 500 กรัม
จำนวนเมล็ดข้าวแดง ^{3/}	0	ไม่มี	≤ 1 เมล็ดใน 500 กรัม	≤ 5 เมล็ดใน 500 กรัม
% ความงอก	≥ 80	≥ 80	≥ 80	≥ 80
% ความชื้น	≤ 14	≤ 14	≤ 14	≤ 14

หมายเหตุ – ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักข้าวเจ้า ไม่ให้มีข้าวเหนียวปน^{2/ 4/}
 – ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนได้ไม่เกินจำนวน 5 เมล็ด ใน 500 กรัม^{2/ 4/}
 – ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยายข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนได้ไม่เกินจำนวน 10 เมล็ด ใน 500 กรัม^{4/}
 – ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่ายข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนได้ไม่เกินจำนวน 15 เมล็ด ใน 500 กรัม^{4/}
 – เมล็ดพันธุ์สุทธิ หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวทุกพันธุ์ทั้งหมดในตัวอย่าง รวมถึงชิ้นส่วนของเมล็ดที่แตกหักซึ่งมีขนาดใหญ่เกินครึ่งหนึ่งของขนาดเดิม เมล็ดเหี่ยวแห้ง เมล็ดเป็นโรค เมล็ดที่มีรากงอกและเมล็ดขนาดเล็ก

– ข้าวแดง หมายถึง เมล็ดข้าวที่มีเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวกลิ้ง (caryopsis) เป็นสีแดง

ที่มา : ^{1/} มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวของสถาบันวิจัยข้าว พ.ศ. 2532

^{2/} ประกาศกรมการข้าว เรื่อง กำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (Rice Seed Standard) พ.ศ. 2557

^{3/} ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดชนิดและอัตราส่วนของวัตถุที่ใช้ หรือมี หรือผสม หรือเจือปนในเมล็ดพันธุ์ควบคุมและกำหนดวัตถุหรือสิ่งที่เป็นศัตรูพืชซึ่งห้ามใช้ หรือมี หรือผสม หรือเจือปนในเมล็ดพันธุ์ควบคุม ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2552

^{4/} ระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบวนการผลิต พ.ศ. 2557

- สิ่งเจือปน หมายถึง ดิน หิน กรวด ทราย และสิ่งอื่นๆ เช่น เศษใบ เศษกิ่งก้าน เมล็ดข้าวที่แตกหักซึ่งมีขนาดครึ่งหนึ่ง หรือเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของเมล็ดเต็ม และแกลบหรือข้าวเปลือกที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่มีเมล็ดอยู่ภายใน เป็นต้น

- ความงอก หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวซึ่งเมื่อเพาะแล้ว งอกเป็นต้นอ่อนที่มีส่วนประกอบต่างๆ ครบบริบูรณ์ อันบ่งชี้ว่าต้นอ่อนดังกล่าวจะสามารถเจริญไปเป็นต้นข้าวที่ปกติได้ภายในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คำนวณค่าเป็นเปอร์เซ็นต์

- ความชื้น หมายถึง น้ำหรือความชื้นซึ่งอยู่ในเมล็ด โดยคำนวณค่าเป็นเปอร์เซ็นต์ความชื้นจากสูตรดังต่อไปนี้

$$\% \text{ ความชื้น} = \frac{(\text{น้ำหนักสด} - \text{น้ำหนักแห้ง})}{\text{น้ำหนักสด}} \times 100$$

ภาคผนวก ข

มาตรฐานแปลงขยายพันธุ์ข้าว : ระยะห่างระหว่างแปลงปลูกและแปลงข้าวพันธุ์อื่น

ระยะห่างระหว่างแปลงปลูกและแปลงข้าวพันธุ์อื่น มีข้อกำหนดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ข1 ข้อกำหนดระยะห่างระหว่างแปลงปลูกและแปลงข้าวพันธุ์อื่น
สำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย^{5/}

ข้อกำหนด	วิธีการปลูกของแปลงข้าวพันธุ์อื่น	ระยะห่างที่สั้นที่สุด
ระยะห่างระหว่างแปลงปลูก กับแปลงข้าวพันธุ์อื่น	ปลูกโดยวิธีหว่าน	- 3 m หรือ - 1 m ต้องมีแถวคั่นจากขอบแปลง ด้านที่ติดกับแปลงข้าวพันธุ์อื่นเข้ามาใน แปลงปลูกเป็นระยะทาง 1 m และห้าม เก็บเกี่ยวแถวคั่นมาเป็นเมล็ดพันธุ์
	ปลูกโดยวิธีปักดำ	- 1 m หรือ - 0.5 m ต้องมีแถวคั่นจากขอบแปลง ด้านที่ติดกับแปลงข้าวพันธุ์อื่นเข้ามาใน แปลงปลูกเป็นระยะทาง 1 m และห้าม เก็บเกี่ยวแถวคั่นมาเป็นเมล็ดพันธุ์

หมายเหตุ ระยะห่างระหว่างแปลงปลูกและแปลงข้าวพันธุ์อื่นอาจลดลงได้ตามส่วน หากมีการป้องกัน
การผสมข้ามและการปะปนของพันธุ์ด้วยวิธีที่เหมาะสม เช่น การปลูกหลอมเวลา เป็นต้น

ที่มา : ^{5/} ระเบียบสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าวว่าด้วยมาตรฐานแปลงขยายพันธุ์ข้าว พ.ศ. 2553